

Mıgırdıç Şellefyan (1914-1987)

Tüccar ve Ermeni Siyasetçi, Demokrat Parti'nin XI. Dönem İstanbul Milletvekili.

Mıgırdıç Şellefyan 1914 yılında Adapazarı'nda doğmuştur. Babası Kirkor, annesi Kiristina Hanım'dır. Temel eğitimini tamamlayıp 1931 yılında liseden mezun olmuş ve ticarete atılmıştır. Babasıyla birlikte hırdavat, madeni eşya ithalat ve ihracat işleriyle uğraşmıştır. Bu süreçte ticari faaliyetlerini geliştirmiş ve çok sayıda şirkete ortak olmuştur. Şellefyan ticari faaliyetlerine devam ederken politikayla da ilgilenmiş ve Demokrat Parti'ye üye olmuştur.

Türkiye Ermeni cemaatinin kurumları ile de sıkı ilişkileri bulunan Şellefyan 31 Mart 1954 tarihinde Ermeni Cemaati Merkez Mütevelli Heyeti Başkanlığına getirilmiştir. Bu görevini 30 Mayıs 1960'a kadar devam ettirmiş ve bu tarihte istifa ederek görevinden ayrılmıştır. Aynı yıllarda İstanbul Belediye Meclis üyeliğinde bulunmuştur. Ticari faaliyetlerinin yanı sıra bölgesel olarak İstanbul Ticaret Odası eksperliği de yapmıştır. Milletvekili seçilmeden önce Ermeni cemaatine yardımlar yapan Şellefyan; milletvekili seçildikten sonra da Ermeni cemaatinin sorunlarıyla daha yakından ilgilenmiş ve özellikle cemaatin ihtiyaçlarının karşılanmasında, kiliselerin tamirat işlerinde desteklerde bulunmuştur.

Türk siyasi hayatında özellikle nüfus mübadelesi, 1934 Trakya Olayları, 1942 Varlık Vergisi, Kıbrıs'ta yaşanan olaylara bağlı olarak gelişen 6/7 Eylül 1955 olayları gibi gayrimüslimler ile devleti karşı karşıya getiren konularda gayrimüslimlerin tepkileri önemlidir. 1946 sonrasında gayrimüslimlerin siyasi olarak Cumhuriyet Halk Partisi'nden uzaklaşmasında, Demokrat Parti'nin gayrimüslimlerin yaşadığı olumsuzlukların telafisi yolundaki beyanatlari ve icraatları etkili olmuştur. Bu sebeple istisnalar olsa da 1946 sonrasında gayrimüslimlerin siyasal tercihleri büyük oranda Demokrat Parti olmuştur. Bu çerçevede Ermeni Cemaati ve Patrikhane de 1946, 1950 ve 1954 seçimlerinde Demokrat Parti'den yana bir eğilim göstermiş ve Demokrat Parti'yi desteklemiştir. Demokrat Parti'nin 1956 yılında Vakıflar Kanunu'nun 44. maddesinin tefsiri ve gayrimüslim cemaatlerin vakıf mallarının durumu konusunda yaptığı düzenleme gayrimüslim cemaatler tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Bu vesileyle Ermeni Cemaati Merkez Mütevelli Heyeti Başkanı olarak Mıgırdıç Şellefyan 5 Temmuz 1956'da Başbakan Adnan Menderes'e bir teşekkür telgrafı göndererek cemaati adına memnuniyet ve teşekkürlerini bildirmiştir. Şellefyan telgrafında, Başbakan için şu ifadeleri kullanmıştır: *"Memleketin kalkınması yolunda zuhur eden bin bir problem ve tabii zorlukları beşer üstü bir mücadele azmiyle bütün varlığınıza göğüslerken, hak olarak tanıdığınız bir hususu vaat buyurduğunuz devre içinde halletmeğe vakit bulmanız şükran ve minnet hislerimizi kat kat artırmıştır. Şu anda Ermeni cemaatimize mensup bütün vatandaşlarımızın minnet borçlarını zat-ı devletlerinize sıhhat ve muvaffakiyet dualarıyla ödemeğe çalışmakta olduklarına emin olabilirsiniz. Derin Saygılarımla, Ermeni Cemaati Merkez Mütevelli Heyeti Başkanı Şellefyan"*.

Aynı şekilde 1957 seçimlerinde Demokrat Parti'den aday olma kararı almıştır. Bu sebeple 1957 seçimlerinde Ermeni

cemaatini temsilen, daha önce Demokrat Parti'den X. Dönem İstanbul Milletvekili olan Zakar Tarver ile Ermeni Cemaati Merkez Mütevelli Heyeti Başkanı Mıgırdıç Şellefyan aday olarak gösterilmiştir. 27 Ekim 1957 tarihindeki seçim sonucuna göre Zakar Tarver 315.268 oy ve Mıgırdıç Şellefyan ise 315.442, oy alarak milletvekili seçilmişlerdir.

Şellefyan'ın parlamento faaliyetleri şu şekilde özetlenebilir: XI. dönem TBMM'de İktisat ve Bütçe Komisyonlarında görev almıştır. Ticari hayatın içinden gelen bir milletvekili olarak yasama faaliyetleri de çoğunlukla mali ve iktisadi alanlarda olmuştur. Şellefyan Meclis Genel Kurulu'nda toplam yedi kez söz alarak konuşma yapmıştır. Bu konuşmalardan birisini 26 Haziran 1958'de TBMM Genel Kurulu'nda Bankacılık Kanunu hakkındaki görüşmeler sırasında yapmıştır. Konuşmasında Türkiye'de tarım ve hayvancılık alanında Avrupa'da olduğu gibi sigorta sisteminin olmadığına dikkat çekmiştir. Ayrıca bankaların bu alanlarda %10'ları aşan miktarda yatırım yapmalarının tehlikeli olacağını ve bankaların vatandaşın birikimlerini korumakla görevli olduklarını söylemiştir.

25 Şubat 1959 tarihinde Maliye Bakanlığı bütçe görüşmeleri sırasında Maliye Bakanı'nın konuşması sonrasında söz alan Şellefyan, Türkiye'nin iç ve dış borcu hakkında Türkiye'nin mali açıdan iflas noktasında olduğunu iddia edenlere karşı Amerika örneğini vererek Türkiye'nin mali yapısının daha iyi durumda olduğunu ve bu duruma da DP hükümeti sayesinde ulaştığını söylemiştir.

Şellefyan; 25 Şubat 1959 tarihli Ticaret Bakanlığı bütçe görüşmeleri sırasında Ticaret Bakanlığı'nın teşkilat ve uygulamaları hakkında da bir konuşma yaparak ihracatın artırılması için hükümetin tarım ürünlerini Tariş ve Fiskobirlik çerçevesinde desteklediğini ve uluslararası pazara dâhil olduğunu söylemiştir. Bu konuya sadece hükümetin değil, muhalefetin de destek olması gerektiğine vurgu yaparak; iktidar muhalefet birlikteliğinin Türkiye'nin modern bir ülke olmasına katkı sağlayacağını ve bu şekilde Türkiye'nin aşamayacağı hiçbir engel bulunmadığını ifade etmiştir.

TBMM iktisat ve bütçe komisyonlarında görev alan Şellefyan 1959 yılı Ticaret Bakanlığı bütçe görüşmelerinde de söz alarak Türkiye'nin ithalat ve ihracatı konusunda bilgi vermiş, ayrıca muhalefetin eleştirilerine de cevap teşkil eden bir konuşma yapmıştır. Eleştirilenden birisi 1953 yılından beri ihracatın gerilediğine dair iddialardır. Ancak Şellefyan konuşmasında ihracatın zirai ürünlerde 10 milyon tondan 20 milyon tona çıktığını dolayısıyla gerilemediğini bilakis arttığını ifade etmiştir. Konuşmasının devamında gelişmenin sadece zirai ürünlerle olmadığını ve sanayi üretiminin de mutlaka artması gerektiğini vurgulayarak hükümetin bu alanda da yatırımlarına kararlı bir şekilde devam ettiğini söylemiştir. Şellefyan konuşmasında hükümetin çalışmalarını şu örnek ile açıklamıştır: *"Bugün bir köylü uzak bir yerden tayyareye biner ve Hükümete hayır dualar eder. İkinci defa binince bu sefer 'Hay Allah kahretsin, bunun kaloriferi yok' demeye başlar. Bununla demek istiyorum ki, yeni yeni imkânlar verildikçe insanlar bunlara alışır ve hayat seviyesi yükselen insanların ihtiyaçları artar, bununla paralel olarak şikâyetleri de artar. Ve artık meseleler içinden çıkılmaz bir hale gelir, işte Demokrat Parti prestiji pahasına bunu yapmaktadır".*

TBMM Genel Kurulu'nda 3 Haziran 1959'da yapılan görüşmelerde Elektrik Kurumu Kanunu ile ilgili görüşmelerde söz alarak konu hakkındaki görüşlerini paylaşmıştır. Ayrıca 8 Haziran 1959 tarihinde Genel Kurul'da yapılan Askerî Ceza Kanunu'nun 3914 sayılı kanunla muaddel 56. maddesinin değiştirilmesi konusunda yapılan görüşmelerde söz alan Mıgırdıç Şellefyan kanun maddesinde hata olduğunu ifade etmiş ve bunun düzeltilmesi teklifinde bulunmuştur.

TBMM Genel Kurulu'nda 17 Şubat 1960'da Ankara Mebusu İlyas Seçkin ve Adana Mebusu Muslihittin Yılmaz Mete'nin Kromit Limitet Şirketi ile bu şirketin kurucusuna Ziraat Bankası tarafından verilen kredi sebebiyle Meclis tahkikatı açılmasına dair verdikleri takrir üzerine yapılan görüşmelerde söz alarak fabrikanın çalıştırılması, üretim yapması ve

borçlarını ödemesi gerektiği yolunda bir konuşma yapmıştır.

Son olarak Maliye Bakanlığı'nın 1960 yılı bütçesi münasebetiyle 25 Şubat 1960'da yapılan görüşmelerde söz alan Şellefyan, asfalt yollar ve otomobillerden alınan vergi eleştirilerine cevap vermiştir. Şellefyan yolların öncelikli olarak kamyonlar ve otobüsler için yapıldığını otomobillerin sonra geldiğini ifade etmiş, gelişmiş ülkelerde de durumun böyle olduğunu söylemiştir. Türkiye'nin iktisadi durumunun buna ihtiyacı olduğunu ve otomobil vergisini ödeyemeyecek durumda olanların otobüslere binmesi gerektiğini söyleyerek Almanya'da da benzer örneklerin olduğunu, muhalefet sözcülerinin meseleye siyah gözlüklerle değil, daha gerçekçi bakması gerektiğini ifade etmiştir. Şellefyan'ın bu konuşmaları dışında herhangi bir kanun teklifi, önergesi veya gündem dışı konuşması gibi faaliyetlerine rastlanmamıştır.

Mıgırdıç Şellefyan milletvekilliği döneminde Ermeni cemaatinin sorunlarıyla daha yakından ilgilenme fırsatı bulmuştur. İstanbul Galata'da İstanbul'un fethinden önce kurulmuş olan, bu sebeple de eski eser sayılan Surp Lusavoriç (Cercis) Ermeni Kilisesi'nin yol genişletme çalışmaları sebebiyle arazisinin istimlak edileceği iddiaları üzerine Başbakan Adnan Menderes'ten yardım istemiştir. Şellefyan mezkûr kilisenin istimlâki meselesini bizzat Başbakan nezdinde gündeme getirmiş ve Başbakan Menderes "*diğer İslam mabedlerinin yıktırılması değil imarı cihetine gidildiği bir zamanda bu tarihi mabedi nasıl yıkarız*" şeklinde cevap vererek Ermeni Cemaatini memnun etmiştir.

Şellefyan'ın Ermeni Patrikhanesi'ne bir başka yardımı ise petrol zengini Kalust Sarkis Gülbenkyan'ın (1869-1955) ölümüyle Ermeni Patrikhanesi'ne önemli miktarda külçe altını miras bırakması üzerine bu altınların Türkiye'ye getirilmesi için aracı olmasıdır. Şellefyan, Kalust Sarkis Gülbenkyan'ın bağışladığı 80 kilogram külçe altının Ermeni Cemaati Merkez Mütevelli Heyeti tarafından idare edilen okul ve kiliselerin tamir, restorasyon ve yeniden inşasında kullanılmak üzere kullanılacağını ifade ederek konuyu bizzat Başbakan'a şifahi olarak iletmıştır. Şellefyan'ın girişimleri olumlu sonuçlanmış ve gerekli izinler verilmiştir. Konu ile ilgili olarak gazeteler bahse konu altının 80 kg değil 170 kg olduğunu yazmıştır.

Şellefyan Patrikhane ve Ermeni Cemaatinin istekleri konusunda hükümet nezdinde aracı olmuş ve hemen hemen bütün talepleri karşılanmıştır. Bunlardan birisi de yasaklı yayınlar arasına alınan bazı kitaplarla ilgili taleplerdir. Patrik Karekin Haçaduryan tarafından yazılan dört kitabın Ermeni milliyetçiliğini tahrik edeceği gerekçesiyle muayene komisyonu tarafından yurda sokulması ve dağıtılmasının sakıncalı olduğuna karar verilmiştir. Ancak Patrik Haçaduryan'ın girişimleri sonuç vermeyince Şellefyan devreye girmiş ve bahse konu yayınları yasaklı yayınlar listesinden çıkarttırmıştır.

27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinden sonra çok sayıda Demokrat Parti milletvekili gibi tutuklanarak Yassıada Mahkemeleri tarafından yargılanmıştır. Şellefyan hakkında anayasaya aykırı hareket etmek ve haksız mal iktisap etmek suçlamalarıyla dava açılmıştır. Bu davalar çerçevesinde bilirkişinin hazırladığı rapora göre; 1950-1960 yılları arasında servetinde meydana gelen ve kaynağı belli olmayan aşırı artış sebebiyle mallarının müsadere edilmesi tavsiye edilmiştir. Bu rapor çerçevesinde mahkeme Şellefyan'ın mallarının ilgili kanun çerçevesinde müsadere karar vermiştir. Anayasaya aykırı hareket etmek suçlamalarına ilgili olarak savunmasında bahse konu kanun görüşmelerine katılmadığı ve imzasının bulunmadığı savunmasını yapmıştır.

Mıgırdıç Şellefyan'ın ismi aslında milletvekilliğinden sonra parlamıştır. 1960 sonrası hakkındaki yolsuzluk iddiaları dönemin gazetelerine manşet olmuştur. 31 Aralık 1967 tarihli Akis dergisi Şellefyan'ın taşınmaz mallarını elden

çıkardığına ve kısa süre içerisinde yurtdışına kaçabileceğine dair bir yazı yayınlamıştır. Yine Güneri Civaoğlu 01 Ocak 1968 sayılı [Akis Dergisi](#)'ndeki yazısında Şellefyan'la Süleyman Demirel'in birbirlerine isimleriyle hitap edecek kadar yakın dost olduklarını ifade etmiştir. Şellefyan hakkında usulsüzlük ve yolsuzluk iddiaları üzerine açılan davalar sebebiyle tutuklanma ihtimaline karşı 08 Ağustos 1970'de Yunanistan üzerinden İsviçre'ye kaçmıştır. Şellefyan'ın arkasında çok sayıda kamu borcu bırakarak yurtdışına kaçması TBMM'de de gündeme gelmiştir.

İçel Milletvekili Celâl Kargılı 04 Ocak 1971'de TBMM'de, kardeşlerine ve yakınlarına çıkar sağladığı iddiasıyla Anayasanın 89'ncü maddesi gereğince Başbakan hakkında bir gensoru açılması konusunda önerge vermiştir. Bu önergenin müzakeresi sırasında da uzunca bir konuşma yapmıştır. Kargılı konuşmasında Şellefyan hakkındaki iddialar ile ilgili oldukça detaylı bilgiler vermiştir. Celâl Kargılı'nın 07 Ekim 1971'de büyük çapta suistimal ve yolsuzluk olaylarına karışan ve yurt dışına kaçan Mıgırdıç Şellefyan'ın Türkiye'ye getirilmesine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir.

1975 yılında dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in yeğeni Yahya Demirel'in yaptığı mobilya yolsuzluğunu gazeteci Altan Öymen ile Uğur Mumcu birlikte ortaya çıkarmış ve Türkiye kamuoyu hayali ihracat kavramıyla tanışmıştır. Ayrıca Mumcu yaptığı araştırmalar neticesinde; Yahya Demirel'in iş ortağı olan Mıgırdıç Şellefyan'ın, ASALA terör örgütüyle olan ilişkileri ve devlet içerisinde bazı odaklar tarafından kollandığına dair iddialarda bulunmuştur. Ayrıca Şellefyan'ın ismi dönemin siyasi aktörleriyle olan yakınlığı ve yaptığı yolsuzlukların TBMM'de araştırılması hakkında farklı önergelere de konu olmuştur. Mevcut kanunlara aykırı olarak devlet bankalarından verilen kredilerin denetlenmemesi ve geri ödenmemesi devletin milyonlarca liralık zarara uğramasına neden olmuştur. Gazeteci Uğur Mumcu bu hususlarda yaptığı araştırmalarını sonradan kitaplaştırarak yayınlamıştır. Bunlardan "Büyüklerimiz" adlı eserinde Şellefyan için "*Döviz transferi nedir, vergi iadesi nasıl alınır, devlet nasıl dolandırılır, bunları Mıgırdıç'dan daha iyi bilecek bir Allah'ın kulu yoktur.*" ifadelerini kullanmıştır.

1983 yılında ise Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 4 nolu Askeri Mahkemesi tarafından hakkında "Teşekkül Halinde Kaçakçılık Yapmak" suçlamasıyla dava açılmış ise de kendisi yurt dışında olduğu için işlem yapılamamıştır.

Şellefyan hakkında açılan birçok davaya rağmen Türkiye'ye geri dönmemiş ve 1984 yılında vatandaşlıktan çıkarılmıştır. 10 Aralık 1987'de Cenevre'de geçirdiği bir kalp krizi sonrasında hayatını kaybetmiştir.

Evli ve 2 çocuk babası olan Şellefyan; Fransızca, İngilizce ve İtalyanca bilmekteydi.

Ali ÇAKIRBAŞ

KAYNAKÇA

Arşiv ve Resmi Yayınlar

BCA, 10.0.9.259.794.5.

BCA, 10.009.43.128.2.

BCA, 30.01.1.1.133.870.1.

BCA, 30.1.0.0/133.870.7.

BCA, 30.1.0.0/133.868.1.

TBMM Albümü 1920-2010, Cilt: II, 724.

TBMM Arşiv ve Genel Evrak Müdürlüğü, **Azasının Tercüme-i Hal Kâğıdı Örneği**, No:2352.

TBMM Arşiv ve Genel Evrak Müdürlüğü, **Azasının Seçim Mazbatası** No:2352.

TBMM Arşiv ve Genel Evrak Müdürlüğü, **Azasının Seçim Mazbatası** No:2051.

TBMM TD, 11. Devre, 4. Cilt, 83. Birleşim, 562.

TBMM TD, 11. Devre, 7. Cilt, 45. Birleşim, 900-901.

TBMM TD, 11. Devre, 7. Cilt, 45. Birleşim, 906.

TBMM TD, 11. Devre, 9. Cilt, 76. Birleşim, 455.

TBMM TD, 11. Devre, 9. Cilt, 76. Birleşim, 543.

TBMM TD, 11. Devre, 9. Cilt, 78. Birleşim, 586.

TBMM TD, 11. Devre, 11. Cilt, 39. Birleşim, 1096.

TBMM TD, 11. Devre, 12. Cilt, 47. Birleşim, 527.

MM TD, 3. Devre, 18. Cilt, 174. Birleşim, 257.

Sürelî Yayınlar

Agos, 6 Kasım 1998.

Akis Dergisi, 31 Aralık 1967.

Cumhuriyet, 19 Aralık 1952.

Hürriyet. 14 Kasım 2000.

Cumhuriyet, 25 Ocak 2017.

Cumhuriyet, Eylül 1957.

Hürriyet. 16 Eylül 1970.

Milliyet 1 Eylül 1969.

Milliyet 1 Haziran 2000.

Sözcü. 22 Kasım 2017.

Araştırma-İnceleme Eserler

ASLAN, Zühtü, **Türk Parlamento Tarihi (TBMM XI. Dönem 1957-1960)**, Cilt:3, No:156, Ankara 2011.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **İkinci Adam (1950-1964)**, Cilt: III, İstanbul 1983.

BULUT, Hayrettin, **Binaenaleyh Hatıratımdır**, Yalçın Yayınları, İstanbul 1992.

ÇAKIRBAŞ, Ali, TBMM'de Gayrimüslim Milletvekilleri (1923-1964), Hiperyayın, İstanbul 2020.

ÇAVDAR, Tefrik, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi, 1950-1995**, İmge Yayınları, Ankara 1996.

DEDE, Neslihan Akçan, **Cumhuriyet Dönemi Gayrimüslim Milletvekilleri ve Meclis Çalışmaları (1923-1999)**, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2017.

ESEN, Nihal, **Cumhuriyet Dönemi Gayrimüslim Milletvekilleri**, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2016.

KARPAT, Kemal, **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş Yayınları, 2021.

KURNAZ ŞAHİN Feyza, "Demokrat Parti Döneminde Ermeni Cemaatinin İktidara Yaklaşımı: Patrik Karekin Haçaduryan'ın Başbakan Adnan Menderes'e Arzuhalleri (1951-1960)". **Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi** 0, no.13 2015, 185 - 215.

MUMCU, Uğur, Altan ÖYMEN, **Mobilya Dosyası**, İstanbul 1990.

MUMCU, Uğur, **Bir Pulsuz Dilekçe**, Tekin Yayınevi, Ankara 1993.

MUMCU, Uğur, **Büyüklerimiz**, Tekin Yayınevi, Ankara 1994.

MUMCU, Uğur, **Terörsüz Özgürlük**, Tekin Yayınevi, Ankara 1994.

TUĞLACI, Pars, **İstanbul Ermeni Kiliseleri**, Pars Yayını, İstanbul 1991.

YEŞİLYURT, Süleyman, **Ermeni Yahudi Rum Asıllı Milletvekilleri**, Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2009.

Metin Görseli

TBMM Albümü (1920-2010), C 2, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Bakanlıklar/Ankara.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/migirdic-sellefyan-1914-1987/?pdf=6566> adresinden erişilmiştir